

RADU OCHEȘEANU

DENARI ROMANI REPUBLICANI DESCOPERIȚI ÎN DOBROGEA

Controlul, iar mai apoi instaurarea stăpînirii romane, pentru șase veacuri, la Gurile Dunării, prin încorporarea Dobrogei, la imperiu, își află precedente în prezența romană, la desfășurarea evenimentelor ce au avut loc, aici, în cursul sec. I î.e.n.¹ Această prezență, hotărîtoare pentru destinele viitoare ale ținutului de la Dunărea de Jos, alături de alte categorii de izvoare, este documentată, sub aspectul ei economic, în special, prin descoperiri de ordin numismatic.

Credem că numai este necesar în a sublinia și noi, din nou, importanța monedei romane, la studierea circulației monetare în Dobrogea ultimului veac înaintea erei noastre.

În acest articol ne limităm în a prezenta doar unele aspecte privind circulația denarului roman republican pe teritoriul dintre Dunăre și Mare.

Problema penetrației denarului Romei republicane, devenit la această epocă instrument internațional de schimb, în provincia dintre Dunăre și Mare, trebuie privită sub cele două principale aspecte ale sale²: în primul rînd, al ariei de circulație, iar apoi al prezenței și frecvenței descoperirilor în cetățile grecești și teritoriile aferente, precum și a răspîndirii în rîndul populației getice băștinașe. Este necesar a studia, la acest moment, în special, pentru elucidarea pătrunderii și răspîndirii monedei de argint republicane în mediul populației rurale-băștinașe, aria de circulație a denarului fracționată în trei zone: a lito-

---

¹ Asupra situației Dobrogei și a evenimentelor desfășurate aici în cursul sec. I î.e.n. vezi *Istoria României* I, București, 1960, pp. 198 și urm.; D.M. Pippidi, *Din istoria Dobrogei*, I, București, 1965, pp. 276 și urm.; Radu Vulpe, *Din istoria Dobrogei* II, București 1968, pp. 24 și urm.

² Bucur Mitrea, *Contribuții la studiul circulației monetare în Dobrogea în secolul I î.e.n. Tezaurul de denari romani republicani de la Costinești, jud. Constanța*, în *Pontica* III, Constanța, 1970 pp. 131—132.

ralului cu coloniile grecești, a malului drept al Dunării — principalele cale de penetrație a denarului roman republican în acest teritoriu — precum și zona centrală, mai puțin favorizată. Într-un sens apropiat s-a pronunțat de curînd și Bucur Mitrea, care a surprins și a enunțat aspectele generale ale problemei, studiind materialul cunoscut pînă la acea dată, material numismatic acoperind întreaga Dobrogea și constînd, la acel moment, din șapte tezaure și tot atîtea descoperiri monetare izolate³.

În prezentul articol vom adăuga materialului numismatic publicat, un număr de denari romani republicani descoperiți în Dobrogea și păstrați, acum, în colecțiile Cabinetului numismatic al Muzeului de arheologie Constanța. Monedele provin din săpături, donații și achiziții. Dacă localitatea unde s-a făcut descoperirea nu constituie o problemă la piesele apărute în săpături organizate⁴, sau la cele aflate întîmplător și predate imediat⁵, din păcate, cea mai mare parte a acestor monede, acum, în colecția Muzeului nu au cunoscută localitatea în care au fost găsite, indicată în actele de donație și achiziție printr-un vag găsit în Dobrogea, la date și în condiții, de asemenea, necunoscute⁶. Deși, în parte, acest fapt scade valoarea folosirii monedelor respective ca izvor istoric, totuși adăugate la materialul numismatic deja cunoscut, vor ajuta la o mai clară conturare a frecvenței monedelor Romei republicane pătrunse, ori aflate în circulație în ținutul de la Dunărea de jos, fațetă nu neglijabilă în studiul circulației monetare din această zonă⁷. De asemenea, cîteva exemplare au fost declarate, de foștii pose-

³ Tezaurele de la Ostrov, Murighiol, Niculițel, Tulcea (1946), Costinești, Garvăn și descoperirile monetare izolate de la Histria, Dauceca, Nicolae Bălcescu și Derwent cu bibliografia respectivă la Bucur Mitrea, *op. cit.*, pp. 131—132 precum și descoperirile care nu au fost amintite de autor în studiul mai sus amintit ca : tezaurul de la Tulcea (1957), la Bucur Mitrea, *Descoperiri recente de monede antice pe teritoriul Republicii Populare Române* în SCIV, IX, 1, 1958, p. 155, nr. 24, tezaur conținînd monede pînă la Domitian (inv. CNBARSR, 1404), monedele izolate : de la Poarta Albă, denar de la P. Calpurnius, BMC, Roma 968, anii 124—103, amintit de Bucur Mitrea, *Descoperiri...*, în SCIV, 16, 3, 1965, p. 611, nr. 31, și denarul de la Marcus Antonius găsit la Dinogetia în 1948, amintit de Maria Chițescu, *Unele aspecte ale relațiilor lui Dicoimes cu Marcus Antonius în lumina descoperirilor numismatice (o problemă de geografie-istorică)* în SCIV, 19, 4, 1968, p. 661, nr. 11, Dinogetia (cf. B. Mitrea inv. MNA 1957, nr. 473).

⁴ C. Scorpan, *Săpăturile arheologice din așezarea getică de la Bugeac — Valea lui Marinciu în Pontice II*, Constanța, 1969 pp. 43—75; Bucur Mitrea, *Descoperiri...*, în SCIV, 21, 2, 1970, p. 336, nr. 27, în care este anunțată descoperirea : Bucur Mitrea, *Contribuții...* în *Pontica III*, Constanța, 1969, p. 133, No. 10.

⁵ Este cazul monedei găsite la Mangalia și donată muzeului de către Soare și a denarului de la Marcus Antonius aflat la Tortomanu și cumpărat de deținător de la localnici, cf. N.C. 05.01.68 — col. Badea Al.

⁶ Cf. N.C. 08.02.61 — col. Serienescu ; N.C. 05.04.64 — col. C. Oprescu, N.C. 12.09.68 — col. Duployen, cu specificarea că monedele oferite spre achiziționare au fost găsite și în alte regiuni ale țării, astfel încît am preferat să punem sub semnul întrebării proveniența dobrogeană a denarului republican din această colecție, totuși nu este exclusă descoperirea lui în Dobrogea ; N.C. 05.08.69 — col. Torocanu.

⁷ Bucur Mitrea, *op. cit.*, p. 132.

sori, ca aflate în Constanța și Cernavoda⁸. Totuși credem că. aceste indicații la prima vedere prețioase, însă necontrolabile astăzi, trebuie privite cu oarecare rezervă. Pentru a respecta acuratețea metodei științifice, va trebui să considerăm a doua categorie de monede, ca Dobrogea passim, iar la piesele din a treia categorie, să însemnăm cu un asterisc, în catalogul prezentat mai jos, locul de găsim, ca nefiind sigur, indicând mai degrabă împrejurimile decât localitatea ca atare.

Catalogul denarilor romani republicani descoperiți pe teritoriul Dobrogei și păstrați în colecțiile Cabinetului numismatic al Muzeului de arheologie Constanța.

* CONSTANȚA

1. Fără nume de magistrat

AR. ↖ Greutate 3,59 g, diametru 16,7 mm. Conservare bună, puțin tocită de circulație.

Sydenham, Roma, 311, anii 155—150 î.e.n.

Col. Băcăoanu, Inv. R.R.1.

2. L. Titurius L.f. Sabinus

AR. ✓ Greutate 3,32 g, diametru 17,6 mm. Conservare slabă, moneda foarte tocită de circulație, incizie semilunară pe rev.

Sydenham, Roma A, 699 a, anul 88 î.e.n.

col. Băcăoanu. Inv. R.R.9.

3. C. Serveilius

AR. ↘ Greutate 2,15 g, diametru 17,5 mm. Conservare rea, moneda tocită pînă la necunoaștere de o îndelungată circulație.

Sydenham, Roma A, 720, anul 85 î.e.n.

col. Anton. Inv. R.R.10.

4. L. Papius

AR. ↘ Greutate 3,71 g, diametru 17,6 mm. conservare excepțională, aproape fleur de coins, seratti.

Sydenham, Italia monetărie provincială, 773, anii 78—77 î.e.n.

col. Băcăoanu. Inv. RR 12.

5. L. Rutilius Flacus

AR ↓ Greutate, 3,50 g, diametru 17,2 mm. Conservare mediocră, moneda tocită, incizie semicirculară pe av.

Sydenham, Roma, 780 a, anul 75 î.e.n.

col. Băcăoanu. Inv. R.R.13.

⁸ C. Băcăoanu a declarat verbal că monedele din donația sa au fost găsite în Constanța, în special în zona portului Tomis și N.C. 09.06.66 — col. Anton unde majoritatea pieselor au fost colecționate în Constanța și împrejurimi.

6. *C. Julius Caesar*

AR. ↘ Greutate 3,11 g, diametru 18 mm. Conservare foarte slabă, moneda foarte tocită de îndelungată circulație, incizie pe avers în formă de cruce și pe revers monogramă.

Sydenham, Gallia, 1006, anii 54—51 î.e.n.

col. Băcăoanu. Inv. R.R.17.

7. *M. Antonius*

AR ? Greutate 2,94, diametru 17,2 mm. Conservare foarte slabă. moneda mult tocită de o îndelungată circulație.

Sydenham, tip General 1213 anii 32—31 î.e.n.

col. Băcăoanu. Inv. R.R.23.

MANGALIA

8. *L. Calpurnius Piso L. f. Frugi*

AR. ↗ Greutate 3,78 g, diametru 19,3 mm. Conservare mediocră, moneda tocită de circulație.

Sydenham, tip General 1213 anii 32—31 î.e.n.

donăție Petre Soare, Inv. R.R.6.

* CERNAVODA

9. *L. Calpurnius. Piso L. f. Frugi*

AR. ← Greutate 3,80, diametru 17,2 mm. Conservare rea, moneda tocită de circulație, incizii pe av. în formă de cruce, în partea superioară orificiu.

Sydenham, Italia B, 656 a, anii 90—89 î.e.n.

col. Zădărniceanu. Inv. R.R.7.

10. *C. Julius Caesar*

AR. ↘ Greutate 3,24 g, diametru 18 mm. Conservare bună, moneda tocită.

Sydenham, Gallia, 1015, anul 47 î.e.n.

col. Zădărniceanu. Inv. R.R.18.

BUGEAC-VALEA LUI MARINCIU

11. *T. Carisius*

AR. ← Greutate 2,65, diametru 16 mm. Conservare rea, moneda mult tocită de o îndelungată circulație pînă la nerecunoaștere.

Sydenham, Roma, 985, anul 45 î.e.n.

Inv. R.R.21.

12.   ?

AR. ↖ Greutate 3,76 g, diametru 18,5. Conservare slabă moneda foarte tocită de o îndelungată circulație, nemaipăstrînd elemente pentru identificare, incizii în unghi de diferite mărimi pe av. și rev. Sydenham, ?, Av. Roma cu coif spre dr. Rv Dioscurii călări spre dr., sec. II-I î.e.n. Inv. RR 22.

TORTOMANU

13. *M. Antonius*

AR. ↖ Greutate 2,84 g, diametru 17 mm. Conservare foarte slabă, moneda tocită de o îndelungată circulație. Sydenham, 1243, anii 32—31 î.e.n. col. Badea Al. Inv. R.R.19.

DOBROGEA PASSIM

14. *M. Tullius*

AR. ↓ Greutate 3,66 g, diametru 18,7 mm. Conservare mediocră, puțin tocită de circulație. Sydenham, Gallia Cisalpină, 531, anul 109 î.e.n. col. Oprescu. Inv. R.R.3.

15. *M. Tullius*

AR. ↗ Greutate 3,68 g, diametru 18,7 mm. Conservare mediocră, moneda tocită de circulație, incizie în unghi pe av. Sydenham, Gallia Cisalpină, 531, anul 109 î.e.n. col. Oprescu. Inv. R.R.4.

16. *L. Flaminius Cilo*

AR. ↓ Greutate 3,61 g, diametru 18 mm. Conservare mediocră moneda tocită de circulație, incizie în cruce pe av. Sydenham, Gallia Cisalpină, 540, anii 106—105 î.e.n. col. Oprescu. Inv. R.R.5.

17. *C. Vibius C. f. Pansa*

AR. ↗ Greutate 3,43 g, diametru 17, mm. Conservare submediocră moneda mult tocită de circulație, incizii în unghi pe av. Sydenham, Italia B, 684 D, anii 89—88 î.e.n. col. Oprescu. Inv. R.R.8.

18. *L. Marcus Censorinus*

AR. ↓ Greutate 3,68 g, diametru 17 mm. Conservare bună, exemplarul a fost folosit în epoca modernă ca podoabă. Sydenham, Roma, A, 737, anii 82—81 î.e.n. col. Oprescu. Inv. R.R.11.

19. *C. Postumius*

AR. ✓ Greutate 3,66 g, diametru 18,5 mm. Conservare bună, moneda puțin tocită.

Sydenham, Roma, 785, anii 74—73 î.e.n.

col. Serienescu. Inv. R.R.14.

20. *Q. Sicinius, C. Coponius*

AR. ↓ Greutate 4,05 g, diametru 17,5 mm. Conservare bună, moneda puțin tocită, a fost folosită ca podoabă în epoca modernă.

Sydenham, Roma, 939, anii 49—48 î.e.n.

col. Oprescu. Inv. RR15.

21. *L. Plautius Plancus*

AR. ✓ Greutate 3,48 g, diametru 18,5 mm. Conservare bună, moneda tocită.

Sydenham, Roma, 959, anul 47 î.e.n.

col. Oprescu. Inv. R.R.16.

22. *M. Antonius*

AR. ↗ Greutate 2,72 g, diametru 16,8 mm. Conservare slabă, moneda mult tocită.

Sydenham, 1243, anii 32—31 î.e.n.

vechea col. a Muzeului ? Inv. R.R.20.

PASSIM, DOBROGEA ?

23. *Papirius Carbo*

AR. ✎ Greutate 3,84 g, diametru 19,5 mm. Conservare bună, moneda tocită de circulație.

Sydenham, Italia monetărie auxiliară, 415, anii 137—134 î.e.n.

col. Duployen. Inv. R.R.2.

Din tabelul de mai sus reiese că cea mai mare parte a monedelor prezentate provin din atelierele italice, remarcându-se, în special, atelierul din Roma cu 9 exemplare ; doar două piese aparțin emisiunilor lui Caesar, din Gallia și trei lui Marcus Antonius, de la Efes. De asemenea, greutatea monedelor oscilează în jurul pondului normal al denarului, în genere mai ușoară, așa cum este așteptat, pentru piese mult uzate printr-o îndelungată rămânere în circulație. Unele din monede prezintă contramărci, sau incizii pe avers și revers, aspect asupra căruia nu este în intenția noastră să stăruim aici.

Cea mai veche monedă a fost bătută în anii 155—150 î.e.n., iar cele mai noi sînt cele trei monede pentru legiuni, emise în anii 32—31 î.e.n.

Mare parte din monede sînt uzate, prezentînd un înalt grad de tocire, printr-o îndelungată rămînere în circulație. Folosirea îndelungată a denarului roman republican în Dobrogea și rămînerea lui în circulație în epoca imperială era ilustrată, pînă în prezent, de tezaurul descoperit în 1957 la Tulcea,⁹ de cel la Niculițel¹⁰ și de descoperirea izolată de la Dancea, într-o așezare rurală romană¹¹. Putem completa, acum, informația noastră asupra acestui aspect, nu lipsit de importanță, cu două noi descoperiri. Prima, constă în cei doi denari republicani aflați în stațiunea getică, de epocă romană, de la Bugeac — Valea lui Marinciu, cercetată de C. Scorpan. Cele două monede au fost găsite într-un strat conținînd material arheologic de epocă romană și monede imperiale de bronz, ultima fiind emisă sub Hadrian¹². Denarii republicani descoperiți în această stațiune, se aflau într-un stadiu înaintat de uzură, una din monede nemaipăstrînd elemente pentru identificare. Este normal, ca monedele de metal prețios să fi fost păstrate de populația locală într-o așezare rurală destul de săracă un timp atît de îndelungat, atîngînd primele decenii ale sec. II e.n. A doua descoperire, de care nu ne ocupăm în prezentul articol, constă într-un fragment din tezaurul de la Casicea¹³, împrăștiat în momentul găsirii și din care nu au intrat în posesia muzeului decît 13 denari, atît republicani, precum și imperiali. Partea de tezaur păstrată în muzeu se încheie cu monede de la Vespasian. Monedele republicane din acest tezaur sînt, îndeobște, foarte tocite, spre deosebire de denarii imperiali, unii aproape „fleur de coins“¹⁴. Putem adăuga aici cu titlul de ipoteză, necunoscînd contextul arheologic în care au fost descoperiți, și denarii de la Marcus Antonius găsiți la Tortomanu și Constanța, care fiind foarte tociți au circulat cu multă probabilitate și în epoca imperială.

Întregul ținut de la Dunărea de jos, cît și cele trei zone, în care este de preferat să fie fracționată aria de circulație dobrogeană a denarului Romei republicane, sînt mai bine ilustrate, acum, prin adăugarea la vechile descoperiri¹⁵ a materialului numismatic prezentat în acest articol, înlăturîndu-se, astfel, în parte, unele din lacunele, ce încă subzistă în cunoștințele noastre privind circulația monetară la acea vreme, în Dobrogea.

⁹ Tezaurul de la Tulcea (1957) conține denari republicani și imperiali pînă la Domitian ; vezi nota 3.

¹⁰ Bucur Mitrea, *Descoperiri...*, în *SCIV*, XII, 1, 1961, p. 151, nr. 41 ; C. Deulescu, *Un tezaur de denari romani din timpul împăratului roman Claudiu, descoperit în Dobrogea*, în *SCIV*, 17, 3, 1966, pp. 577—592.

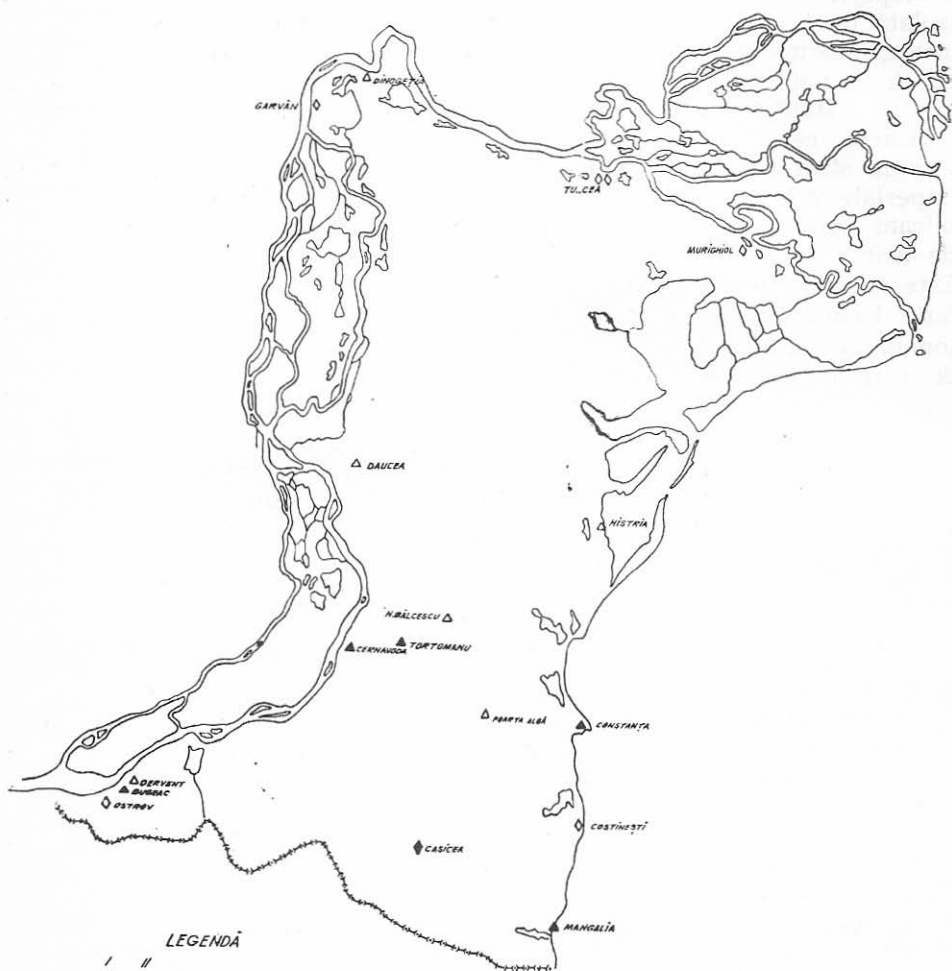
¹¹ Bucur Mitrea, *Contribuții...*, în *Pontica* III p. 133 No. 7.

¹² C. Scorpan, *op. cit.*, p. 75, unde este prezentată sumar seria celor cinci monede, precum și datarea așezării „foarte probabil în sec. II e.n.“.

¹³ G. Papuc, *Un tezaur de denari romani din sec. I. e.n., descoperit la Casicea, jud. Constanța în mss.*

¹⁴ G. Papuc, *op. cit.*, în *mss.*

¹⁵ Parte din materialul publicat pînă în prezent este adunat de Bucur Mitrea, *op. cit.*, pp. 132—133 ; vezi nota 3.

LEGENDĂ

- / //
- ◇ ◆ Tezaur
- △ ▲ descoperiri izolate
- / descoperiri anterioare
- // Monede aflate în col. Muz. Arh. C.Ţ.

Harta descoperirilor de denari romani republicani

În zona litoralului, cu cetățile grecești și teritoriile aferente, unde nu se cunoștea prezența monedei de argint republicane decât la Histria¹⁶ și Costinești¹⁷, sînt integrate ariei de circulație a denarului republican roman, Constanța — Tomis și Mangalia — Callatis. Astfel că, în cele trei cetăți grecești mai importante de pe actualul litoral românesc al Pontului sting, Histria, Tomis și Callatis sînt prezenți, în circulația monetară, denarii Romei republicane. Cea mai mare frecvență a exemplarelor descoperite în mod izolat o aflăm, cum era și de așteptat pentru acea epocă, la Tomis.

La zona malului dunărean, cunoscută, în prezent, prin cele mai multe descoperiri de tezaur și monede izolate¹⁸, putem adăuga descoperirile de exemplare republicane de argint din Cernavodă și Bugeac — Valea lui Marinciu. Denarii găsiți la Cernavodă fac, întrucîtva, legătura cu descoperirile din părțile Ostrovului, la sud și cele din părțile Tulcei, la nord.

Pentru zona central-dobrogeană, numărul localităților în care s-au descoperit denari romani republicani se ridică acum la cinci¹⁹, prin exemplarul găsit la Tortomanu și tezaurul de la Casicea, care conține și monedele Romei republicane. Nu este exclus ca denarul de la Marcus Antonius descoperit la Tortomanu să fi ajuns aici, fie pe drumul ce leagă Tomis de Axiopolis²⁰, fie pe drumul ce străbatea în epoca romană centrul Dobrogei de la sud la nord²¹. Piesa care este mult tocită, a fost achiziționată de muzeu împreună cu monede imperiale de bronz și de argint provenite din aceeași localitate²². Deși lotul nu pare a fi făcut parte dintr-un depozit, totuși, denarul republican, datorită uzurii pronunțate, este posibil să fi rămas în circulație și în epocile următoare, fiind cazul unui denar pentru legiuni și deci mai puțin supus tezurării.

În legătură cu aspectul pătrunderii și generalizării folosirii monedei de argint republicane în sinul populației rurale, băștinașe, atît în sec. I î.e.n.²³, cît și în veacurile următoare, putem adăuga la desco-

---

¹⁶ H. Nubar, *Aspetti della circolazione monetaria di Histria nell'epoca romana in Dacia NS*. VII, 1963, p. 242; Bucur Mitrea, *op. cit.*, p. 133 No. 6 Maria Chițescu, *op. cit.*, p. 662, nr. 18 Histria.

¹⁷ Bucur Mitrea, *op. cit.*, pp. 133—136; Maria Chițescu, *op. cit.*, p. 661, nr. 9, Costinești.

¹⁸ Materialul numismatic cu bibliografia respectivă la Bucur Mitrea, *op. cit.*, pp. 132—133.

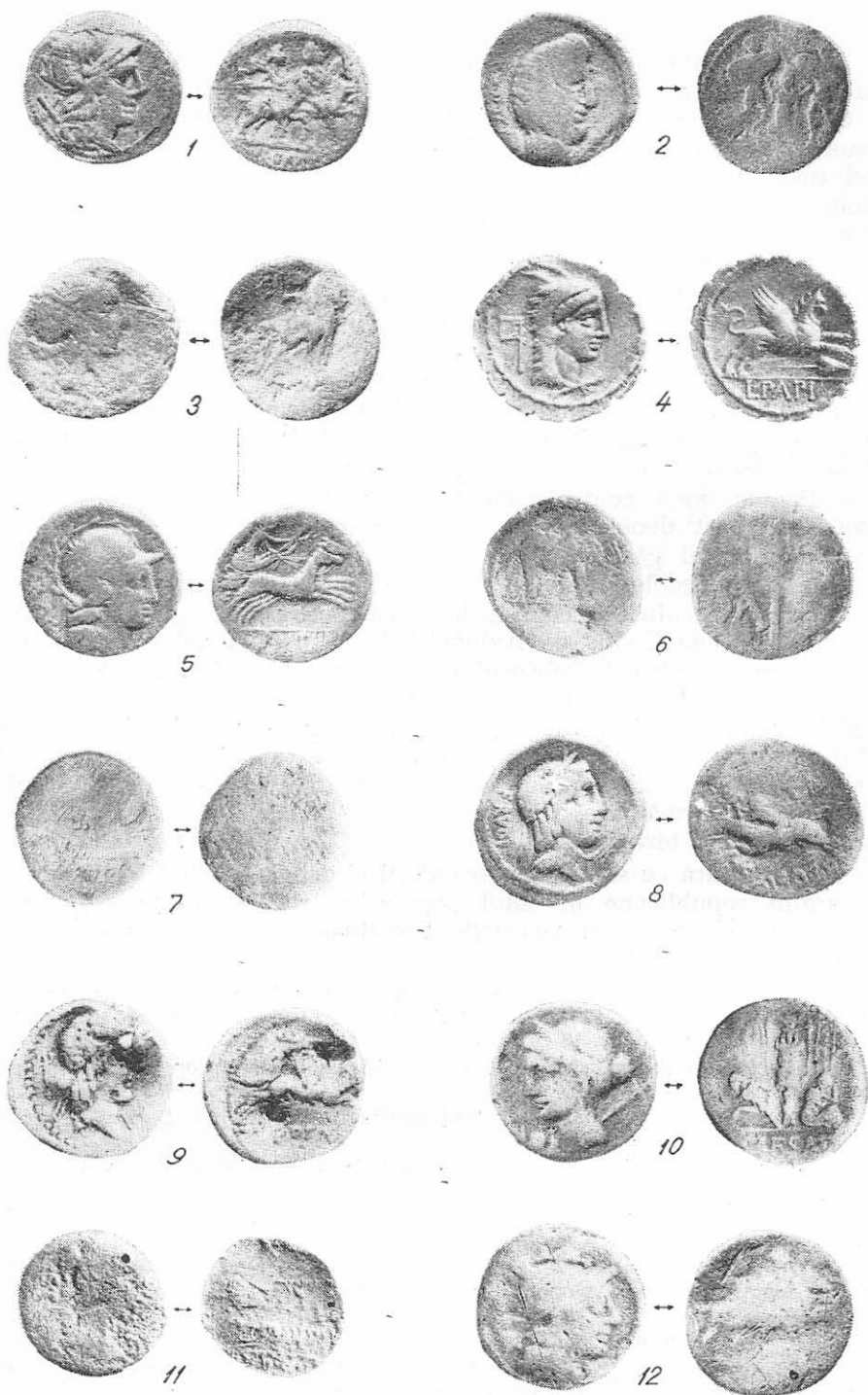
¹⁹ Localitățile mai vechi cunoscute sînt Daucea, Nicolae Bălcescu și Poarta Albă, vezi nota 3.

²⁰ Este foarte probabil ca denarul de la Poarta Albă să fi ajuns aici pe drumul ce leagă Tomis de Axiopolis.

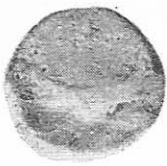
²¹ Denarul de la Daucea putea să ajungă în această stațiune fie pe drumul ce lega Tomis de Axiopolis, fie mai degrabă pe cel ce unea Carsium cu Histria.

²² Cf. N.C. 05.01.68.

²³ Asupra problemei penetrației și generalizării monedei romane în sinul populației getice băștinașe, vezi Bucur Mitrea, *op. cit.*, pp. 132—133.

Planșa 1

13

14

15

16

17

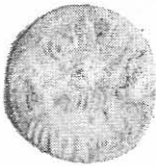
18

19

20

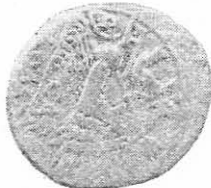
21

22

23

Planșa 2

peririle cunoscute²⁴, de la Daucea²⁵, Poarta Albă²⁶ și Nicolae Bălcescu²⁷, trei noi localități, Tortomanu și Bugeac, cu exemplare izolate, și Casicea cu denarii republicani cuprinși într-un tezaur de sec. I e.n.

Putem completa informația noastră asupra circulației în Dobrogea a denarului pentru legiuni, semnalat pînă în prezent prin descoperirile de la Histria²⁸, Costinești²⁹ și Dinogetia³⁰, cu trei noi stațiuni, Constanța și Tortomanu cu descoperiri izolate și Casicea cu cele două exemplare aflate în tezaur.

Materialul numismatic prezentat aici, constînd din 23 denari romani republicani, parte proveniți din șase stațiuni³¹ încă neatestate cu descoperiri monetare de acest gen, îmbogățește, la stadiul actual al cercetării, informarea noastră în problema penetrației și circulației monedei de argint emisă de Roma republicană în Dobrogea.

Sperăm ca viitoare descoperiri monetare să pună mai clar în evidență aspectele legate de aria circulației denarului roman republican în zonele cetăților grecești și a așezărilor băstinașe din interior, sau de pe malul Dunării, de aflarea și a altor căi de penetrație în interiorul ținutului de la Dunărea de Jos, așa cum pare a fi drumul transdobrogean Tomis-Axiopolis³².

DENIERS ROMAINS REPUBLICAINS TROUVÉS EN DOBROUDJA

Résumé

L'auteur ajoute au matériel numismatique connu, 23 deniers romains républicains, conservés dans les collections du cabinet numismatique du Musée d'Archéologie de Constanța. Nombre de ces monnaies proviennent de cinq sites où l'on n'avait pas encore fait de telles découvertes : Contantza, Mangalia, Tortomanu, Bugeac, Cernavodă.

On ajoute aussi de nouveaux renseignements sur la pénétration du denier roumain républicain dans la circulation monétaire de la Dobroudja et sur l'utilisation de cette monnaie par la population gète autochtone ; on apprend également qu'elle continuait à circuler à l'époque impériale.

²⁴ Credem că în cadrul problemei penetrației și generalizării folosirii monedei de argint în sinul populației băstinașe nu putem cuprinde tezaurele și descoperirile izolate aflate în imediata vecinătate a centrelor urbane, unde condițiile istorice sînt întrucîtva altele.

²⁵ *Tabula Imperii Romanii* L. 35. *Romula, Durostorum, Tomis*, București 1969, p. 37, sub voce ; Bucur Mitrea, *op. cit.*, p. 133 No. 7.

²⁶ Bucur Mitrea, *Descoperiri...*, în *SCIV*, 16, 3, 1965, p. 611, nr. 31.

²⁷ Bucur Mitrea, contribuții, p. 133 No. 8 și Nota 9.

²⁸ Maria Chișescu, *op. cit.*, p. 662, nr. 18 ; Bucur Mitrea, *op. cit.*, p. 133 No. 6.

²⁹ Maria Chișescu, *op. cit.*, p. 661, nr. 9 ; Bucur Mitrea, *op. cit.*, p. 133 și mss.

³⁰ Maria Chișescu, *op. cit.*, p. 661, nr. 11.

³¹ Includem aici și Casicea, al cărui material numismatic de epoca republicană nu este prezentat de noi, G. Papuc, *op. cit.*, în mss.

³² Drumul este indicat pînă în prezent doar de denarul descoperit la Poarta Albă, vezi mai sus p. 83 și notele 3 și 20.

RÖMISCH-REPUBLIKANISCHE DENARE IN DER DOBRUDSCHA

Zusammenfassung

Zu dem bereits bekannten Münzgut fügt der Verfasser noch 23 Römisch-republikanische Denare hinzu, die in den Sammlungen des Münzkabinetts des Archäologischen Museums Kontantza aufbewahrt werden.

Ein Teil dieser Münzen stammt aus Ortschaften, in denen derartige Funde bisher noch nicht belegt sind: Constanța, Mangalia, Tortomanu, Bugeac, Cernavoda.

Ferner werden neue Angaben über die Penetration des römisch-republikanischen Denars in den Münzumschlag der Dobrudscha gemacht, über die Verwendung dieser Münze auch seitens der getischen einheimischen Bevölkerung sowie darüber, dass er auch zur Kaiserzeit im Umlauf blieb.